

Ekonomiska oegentligheter – ÖG 6-06

Landstingets revisorer har ett ansvar för att årligen granska all verksamhet. I detta ansvar ligger att granska att landstingsstyrelsen har tillräckligt god intern kontroll över landstingets verksamhet. Under åren 2005 och 2006 har revisorerna uppmärksammat ett antal fall där den interna kontrollen inte varit tillräcklig och revisorerna har därför valt att sammanställa dessa iakttagelser.

Bakgrund

I denna översiktliga granskning redogör revisorerna för de fall där anställda misstänks för att genom ekonomiska oegentligheter ha orsakat landstinget ekonomisk eller annan skada. Händelserna har bland annat uppmärksamrats i media.

Onkologmottagningen i Arvika

Följande rutiner gällde vid mottagningen vid tidpunkten för förskingringen: En riskanalys – för redovisning/hantering av patientavgifter – hade sammanställts på avdelningen i mars 2003. I denna framgår hur kontantkassan skall hanteras och hur kassaredovisning skall ske. En ”Avgiftshandbok” fanns på enheten.

Under hösten 2005 uppstod misstankar om att det saknades pengar i patientkassan. Avdelningschefen och en sekreterare hämtade alla pengar som fanns på onkologenheten och gick igenom alla patientbesök som registrerats. Det upptäcktes bland annat att kopior på frikortskvitton saknades.

Enligt den detaljerade kronologiska redogörelse av händelseförloppet, som revisorerna tagit del av, framgår att det redan i juli 2002 gjordes en kassaavstämning, som visade att alla pengar ej kommit in till patientkontoret. Dokumentation kring kassaavstämningen fanns inte tillgänglig vid detta tillfälle utan återfanns först långt senare. Den nämnda kassaavstämningen gjordes i samband med införande av ett nytt patientadministrativt system.

Enligt ovan nämnda redogörelse efterlystes i november 2004 en redovisning av patientavgifterna. Trots upprepade påminnelser från avdelningschefen och ekonomiavdelningen under våren och sommaren 2005 presterades ingen redovisning.

De åtgärder som vidtogs från ledningens sida var följande: avdelningschefen informerade kirurgchefen i Arvika den 26 september 2005 om att pengar saknades eller att ett datafel uppstått. Därefter informerades länsverksamhetschefen den 14 oktober. Den 20 oktober var länsverksamhetens controller på plats och gick igenom det ekonomiska underlaget. Landstingets förhandlingschef informerades den 25 oktober och en polisanmälan gjordes samma dag. Enligt den bedömning som gjorts saknas cirka 62 000 kronor.

Följande åtgärder har vidtagits för att förbättra den interna kontrollen på enheten med anledning av de erfarenheter som gjorts vid förskingringen. Avdelningschefen har utarbetat rutiner som innebär en daglig kontroll av kassan och att patientavgifterna sätts in på landstingets postgirokonto samt att en kassaavstämning görs varje dag.

lakttagelser:

Revisorerna noterar att inga konkreta åtgärder vidtogs förrän i november 2004 trots att man konstaterat utebliven redovisning av patientavgifter redan i juli 2002.

En riskanalys med rutiner för kassahantering utarbetades 2003, dessa rutiner borde därefter ha tillämpats.

Onkologienhetens interna kontroll avseende kassahantering har under denna period i flera avseenden varit bristfällig och bör förbättras. I november 2005 har i detta syfte utarbetats skärpta rutiner för kassahantering.

Revisionskontoret har vid granskningsarbetet haft överläggningar med landstingets ekonomichef och förhandlingschef vilka har beskrivit landstingets principiella inställning i frågor som denna. I det aktuella fallet har personen polisanmälts och avskedats. Ekonomichefen avser att förbättra informationen till verksamhetsansvariga om deras ansvar för den interna kontrollen.

Revisionskontoret framförde vid detta tillfälle krav på att revisorerna tidigt skall erhålla information om händelser av den här typen.

Vårdcentralen i Kil

En läkare vid vårdcentralen i Kil har under ett okänt antal år skött patientadministrationen av privata patienter på arbetstid. Den berörda läkaren har också använt landstingets blanketter, frankerade kuvert och övrigt material till sin privata mottagningsverksamhet. Läkaren har även skrivit recept till vårdcentralspatienter och tagit betalt till sitt privata postgirokonto. Enligt uppgifter från Apoteket AB har detta pågått under 20-25 år.

Den utredning som utförts visar att läkaren skickat ut brev med inbetalningskort till sitt privata postgirokonto vid flera tillfällen under den begränsade period som granskades.

Bland annat återfanns ett brev innehållande recept på narkotikaklassat läkemedel och inbetalningskort till privat postgiro. Detta recept finns inte dokumenterat i journalen, vilket innebär att det är raderat. Att på detta sätt radera i journalen innebär ett brott mot Patientjournalagen.

Det har även framkommit att en patient fått narkotikaklassad medicin utskriven en gång i månaden under två år, utan att träffa läkaren. Detta är ett regelbrott och har anmälts till Socialstyrelsen.

I den genomförda utredningen har omfattningen av de ekonomiska oegentligheterna inte fastställts. I utredningsdokumentationen beskrivs det som uppdragats, som "toppen av ett isberg". Detta mot bakgrund av att oegentligheterna misstänks ha pågått under lång tid.

Den berörde läkaren polisanmälades den 30 september 2005.

Munkfors vårdcentral

Vid årsskiftet 2005-2006 tillträdde vårdcentralens nye chef. Chefen fick information om att det förelåg tveksamheter angående en läkares administrativa hantering och dokumentation avseende patientbesök vid vårdcentralen. Ett antal patienter hade under år 2005 ringt till vårdcentralen och efterlyst till exempel laboratoriesvar, överenskomna remisser och återbesökstider.

Den utredning som startades, visade att den aktuella läkaren inte skött administrationen kring ett antal patienter på ett tillfredsställande sätt. Dikteringar efter besök saknades eller hade gjorts med stor fördröjning. Vissa patienters laboratorieprover var inte beställda, andra patienter hade inte meddelats om svar på laboratorieprover. Dessutom återfanns det bland läkares handlingar osignerade journalanteckningar. I samband med utredningen beslutades att en anmälan enligt Lex Maria skulle göras till socialstyrelsen.

Under utredningen framkom även att läkaren tagit emot privata patienter i landstingets lokaler samt att läkaren tagit betalt av ett försäkringsbolag för kopior av journalanteckningar, där ersättningen gått till läkares konto.

Utredningen visade också att läkaren genomfört en läkemedelsstudie åt ett företag och att pengarna – 141 200 kr – betalats in på läkares privata konto. Detta trots att studien genomförts vid vårdcentralen och att ersättningen enligt landstingets regelverk borde ha tillfallit vårdcentralens forskningsfond. Det har senare framkommit att läkaren även tidigare gjort läkemedelsstudier där ersättningen, enligt uppgift från personalstaben, betalats ut till läkares privata konto. Den totala omfattningen av de ekonomiska oegentligheterna har i utredningen inte fastställts.

Det har också framkommit att det under ett antal år förekommit konflikter och meningsskiljaktigheter mellan berörd läkare och övrig personal vid vårdcentralen. Då nämnda läkare var vårdcentralchef under samma period påverkade detta faktum arbetsmiljön negativt.

Läkaren är polisanmäld och landstinget ämnar inte göra någon egen ytterligare utredning, utan avvaktar polisutredningen.

Läkaren har sagt upp sig den 8 juni 2006 och landstinget har inte ställt några ekonomiska krav på den aktuella personen.

lakttagelser

Revisorerna konstaterar att ovan relaterade fall påverkat landstinget negativt ur följande aspekter: Patientsäkerhet, ekonomi och arbetsmiljö.

När det gäller patientsäkerheten kan detta påverka landstingets och vårdcentralens trovärdighet som vårdgivare.

Ekonomiskt har landstinget drabbats genom att patientavgifter inte influerat i full utsträckning och att ersättning för läkemedelsstudier inte tillfallit vårdcentralens forskningsfonder.

De samarbetssvårigheter som förekommit har uppenbarligen lett till ett försämrat arbetsklimat på vårdcentralen.

Ögonmottagningen Haga

Vid landstingets ögonmottagning i Haga i Karlstad har ekonomiska oegentligheter uppdagats. Händelseförloppet beskrivs på följande sätt:

I samband med en omorganisation av redovisningsstaben – senhösten 2005 – flyttades ansvaret för bland annat dagskasseredovisning från Karlstad till Arvika.

Under februari 2006 signalerade ekonomiassistenterna till länsverksamhetens controller att de hade svårt att stämma av redovisningarna från ögonmottagningen i Haga. Controllern påpekade detta för enheten och i mars 2006 sattes cirka 80 000 kr in på landstingets postgiro. Detta belopp avsåg dock perioden fram till 31/12 2005. Olika förklaringar gavs till varför man låg efter men då ett så stort belopp sattes in ansågs förklaringarna till eftersläpningen acceptabla.

Successivt sattes sedan olika mindre belopp in, men trots upprepade kontakter från både controller och assistenterna fanns fortfarande en eftersläpning av redovisade belopp.

Då man i början av juni bara fått in redovisning till och med början av april, gjordes ett besök från redovisningsstaben för att styra upp rutinerna och det var först då misstankar om oegentligheter uppstod.

Plusgiroinsättningar har gjorts så att man kan ”stämna av” fram till den 10 april. Enligt kontrollern finns det ett glapp i avstämningen, mellan den 11 april och den 22 juni. Beloppet/kassabristen uppgår för denna period till cirka 115 000 kronor.

I samband med att man gjort utredningen nollställdes kassan och man började en ny avstämningsperiod från och med den 22 juni.

Den misstänkta personen har – för att dölja kassabristen – redovisat intäkter som egentligen avser till exempel mars månad för att stämna av datafilen för februari. Det har således varit en eftersläpning i avstämningarna. Under perioden har personen till ansvariga uppgivit olika förklaringar till varför det inte går att stämna av de aktuella uppgifterna.

Det har också visat sig, efter kontakt med den assistent i Karlstad som tidigare – fram till hösten 2005 – hanterade avstämningen från ögonmottagningen Haga, att det redan då fanns en eftersläpning i redovisningen.

Generellt tillämpar landstinget följande rutiner för patientavgifter. Dagligen körs datafiler av både kreditbesök och kontantinbetalda patientavgifter in i bokföringen. Dessa kontantinbetalningar, som bokföres via fil, skall stämmas av mot de dagskasseinsättningar som respektive mottagning gör genom plusgiroinsättningar via något av de insättningsätt landstinget använder sig av. Enligt anvisningar som gått ut skall insättning göras om beloppet uppgår till 10 000 eller minst en gång per vecka.

Händelsen är polisanmäld och allmän åklagare är utsedd. Polisen har dock uppgivit för länsverksamhetschefen att detta inte är ett prioriterat ärende. Länsverksamheten ämnar inte göra någon intern utredning utan avvaktar polisutredningen.

Den aktuella personen har erkänt förskingringen och förklarat sig villig att återbetala beloppet till landstinget. Personen har sagt upp sig och enligt uppgift har ej slutlön utbetalats.

Revisorernas sammanfattande iakttagelser

Ovanstående fyra fall har uppdagats under perioden september 2005 till juni 2006. Revisorerna har gjort följande iakttagelser:

- Samtliga fall indikerar att den interna kontrollen inte fungerat tillfredsställande.
- Oegentligheterna misstänks ha pågått under lång tid.

- I två av fallen förflyter lång tid från det att man misstänker/konstaterar utebliven eller bristande redovisning till dess att åtgärder vidtas.
- I två av fallen har patientsäkerheten och förtroendet för landstinget som vårdgivare riskerats.
- Vid ekonomiska oegentligheter har landstinget inga fastställda rutiner för hur krav på återbetalning skall hanteras.
- Vid avstämningar i samband med årsbokslut måste differenser och oklarheter ha funnits. Trots det har inga noteringar avseende detta omnämnts i bokslutsbilagor som presenterats och bifogats till årsredovisningen.

Rekommendationer

Den interna kontrollen bör ur flera aspekter förbättras för att förhindra att landstinget drabbas av ekonomisk- eller förtroendeskada. En förbättrad intern kontroll innebär att eventuella oegentligheter och brister uppdagas tidigare. Det bör utvecklas rutiner för att hantera och utreda orsakerna till brister i avstämningar, så att dessa kan åtgärdas i ett tidigt skede.

Landstinget bör fastställa rutiner för att hantera situationer där krav på återbetalning till landstinget uppstår.

Landstinget bör införa stickprovsvisa kontroller av journalföring, receptförskrivning och övrig patientadministration.

Vid de avstämningar som görs i samband med årsbokslut, bör eventuella differenser och oklarheter utredas på ett systematiskt sätt. Därigenom skulle man få ett ytterligare kontrolltillfälle för att upptäcka oegentligheter.

Landstinget har en försäkring som bland annat omfattar förmögenhetsbrott. Det bör finnas rutiner för avstämning mot avtalsvillkoren i fall som de ovan relaterade för att om möjligt begränsa den ekonomiska skadan.

En genomgång av landstingsstyrelsens och personal- och förhandlingsutskottets protokoll under den aktuella perioden, ger vid handen att ovan nämnda fall inte föranlett några dokumenterade åtgärder. Landstingsstyrelsen och utskottet borde ha informerats i dessa ärenden och detta borde också ha protokollförts.

Johan Magnusson
Certifierad kommunal revisor

Anders Marmon
Certifierad kommunal revisor